

Asia: VN/20253/2024

Lausuntopyyntö: Fossiilittoman jouston työryhmän loppuraportti

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen uusiutuvat ry kiittää mahdollisuudesta antaa lausuntonsa Fossiilittoman jouston työryhmän loppuraportista.

Suomen uusiutuvat pitää työryhmän työtä hyvänä alkuna fossiilittoman jouston mahdollisuuksien selvittämisessä. Valitettavasti aikataulusyiden vuoksi työtä ei ole ollut nyt mahdollista tehdä riittävän syvällisesti. Suurimpana puutteena näemme, että työryhmällä ei ole ollut mahdollisuutta arvioida tukimekanismin vaikutuksia sähkömarkkinoiden toimintaan. Työryhmän aikataulu on ollut haastava, eikä käytössä ole ollut resursseja, joilla vaikutuksia olisi voinut mallintaa.

On äärimmäisen tärkeää, että mahdollisen tuen tarve arvioidaan huolellisesti, samoin kuin mahdollisen tuen vaikutukset sähkömarkkinoiden toimintaan sekä markkinaehtoisten investointien kannattavuuteen ja toteutumiseen ennen kuin mekanismin valmistelua jatketaan. Suomeen on viime vuosina investoitu markkinaehtoisesti merkittävään määrään joustoon kykeneviin sähkökattiloihin sekä energiavarastoihin. Näitä investointeja ja järjestelmän hyvää kehitystä ei tule vaarantaa.

Myös mahdollisen tukijärjestelmän kustannukset on arvioitava hyvin huolellisesti. Työryhmän esittämä karkea arvio kustannuksista on kohtuuttoman korkea. On aivan keskeistä, että tässä valtiontalouden tilanteessa harkitaan tuettavat toimet hyvin tarkkaan ja pyritään niissä kustannustehokkuuteen.

Mikäli kapasiteettimekanismin valmistelua jatketaan, on työryhmän raportissa hyviä linjauksia, joista on syytä valmistelussa pitää kiinni. Ensinnäkin on tärkeää keskittyä nimenomaan fossiilittomiin tuotantomuotoihin ja pitää myös kulutusjoustot mukana, kuten työryhmäkin esittää. Afryn Suomen uusiutuville talvella 2025 tekemän mallinnuksen keskeinen tulos on, että mikäli Suomeen syntyvä uusi teollinen sähkönkulutus joustaa tai jo olemassa oleva sähkönkulutus saadaan joustamaan

nykyistä paremmin sähkön hinnan mukaan, on sillä samanlainen sähkön hintapiikkejä laskeva vaikutus kuin uuden, joustoon kykenevän sähköntuotannon rakentamisella.

Fossiilittoman jouston tukimekanismin mahdollisessa jatkotyöstyössä tulisi myös huomioida seuraavat yksityiskohdat, jotka vaikuttavat siihen kuinka suuret riskit tarjouksia jättävillä toimijoilla on: 1) koska nykyiseen tilanteeseen ei ole olemassa ”kaupan hyllyltä” ostettavia kustannustehokkaita ratkaisuja, tulisi mekanismi kannustaa löytämään myös uusia ratkaisuja; 2) hankkeen toteutuskelpoisuus tulee arvioida ennen tuen myöntämistä / kilpailutuksen osallistumisen edellytyksenä. Esimerkiksi lupien lainvoimaisuus, sähköliittymäsopimus, jne. tulisi varmistaa; 3) jos tukikilpailuun osallistuvan hankkeen ei odoteta olevan valmiiksi luvitettu, toimitusaikavaatimuksessa tulisi huomioida, ettei toiminnanharjoittajalla ole käytännössä mahdollisuutta vaikuttaa siihen, valitetaanko hankkeesta hallintotuomioistuimeen. Näin ollen muutoksenhakutuomioistuimen käsittelyaika ei tule vaikuttaa toimitusajan kulumiseen.

Lisäksi näemme, että on syytä huolellisesti arvioida myös jouston kykyä käynnistyä nopeasti. Kantaverkkoyhtiö Fingrid on säännöllisesti tuonut esiin, että pitkän tuulettoman ajanjakson lisäksi sähköjärjestelmälle tiukkoja tilanteita ovat aiheuttaneet isojen tuotantolaitosten ja merkittävien siirtoyhteyksien vikaantuminen. Näissä tilanteissa tarvitaan nopeasti käynnistyvää joustokykyä. Toisaalta on hyväksyttävä, että yhdellä mekanismilla ei voida ratkaista kaikkia ongelmia. Vikaantumiset kuuluvat myös kantaverkkoyhtiön järjestelmävastuuseen ja sen vuoksi Fingrid varautuu N-1-tilanteita varten.

Työryhmä oli päättänyt esittää, että kapasiteettimekanismin kulut maksettaisiin valtion budjetista. Puoliväliriihessä on kuitenkin linjattu, että kulut kerättäisiin sähkönlaskussa sähkön käyttäjiltä. 2010-luvun alussa uusiutuvan energian tuotantotukea (ns. syöttötariffi) valmistelevalle työryhmälle ajatuksena oli niin ikään kerätä syöttötariffimaksut sähkönlaskussa. Oikeusministeriö kuitenkin linjasi syöttötariffimaksujen olevan veron kaltainen maksu, jonka voi kerätä vain valtion viranomaisen. Nähdäksemme fossiilittoman jouston tukimekanismi ei eroa tässä suhteessa syöttötariffista, joten myös tuen keräämisen lainmukaisuus on syytä selvittää huolellisesti, mikäli tukimekanismin valmistelua jatketaan.

Lopuksi haluamme vielä korostaa, että AFRYn selvityksen mukaan kapasiteettimekanismi voisi leikata korkeimpia hintapiikkejä, mutta mahdollisen tukimekanismin kustannukset kuluttajille olisivat suuremmat kuin hintapiikkien vaikutukset. Samalla sähkön hintapiikkien leikkaaminen vähentäisi kannusteita joustaa sähkön tarjonnan mukaan, mikä heikentäisi hyvin käynnistynyttä sähköjärjestelmän modernisointia. Ennenaikaiset päätökset lisäkapasiteetin tukemisesta voivat häiritä markkinoiden toimintaa estämällä markkinaehtoisten investointien syntymisen, aiheuttaa saavutettavaan hyötyyn nähden ylimääräisiä kustannuksia ja etenkin heikentää markkinaehtoisen jouston kehittymistä.

Mikkonen Anni
Suomen uusiutuvat ry